

Оцінка показників соціально-економічної доступності противиразкових препаратів, що представлені на сучасному фармацевтичному ринку України

Богдан Н.С.*, Панфілова Г.Л. **

**Буковинський державний медичний університет,
кафедра фармації (м. Чернівці, Україна)
nataliabogdan1602@gmail.com*

***Національний фармацевтичний університет,
кафедра організації та економіки фармації (м. Харків, Україна)
panf-al@ukr.net*

Серед хронічних патологій виразкова хвороба (*morbus ulcerosus* – лат.) займає особливе місце. Це пояснюється дією цілого комплексу факторів. Насамперед, незважаючи на значні досягнення у лікуванні виразкової хвороби проблема ефективного лікування та профілактики зазначеної патології залишається однією з найбільш актуальних у суспільній охорони здоров'я. Як свідчать офіційні дані, в Україні кількість хворих на виразкову хворобу шлунку та дванадцятипалої кишки коливається за різними регіонами та віковими групами населення від 1,7% до 18,5%, а серед дитячого контингенту – від 0,51% до 5,24%. Значне місце у організації лікувально-діагностичного процесу посідає забезпечення хворих доступними, з соціально-економічної точки зору, противиразковими препаратами. Зазначене й обумовило мету проведення наших досліджень. З метою оцінки впливу фінансово-економічної кризи на роздрібні ціни препаратів, нами був проведений аналіз динаміки змін індивідуальних (I_p) та групових (I_g) ланцюгових індексів роздрібних ціни на препарати противиразкової дії. Для формування групи противиразкових препаратів нами були використані дані протоколу надання медичної допомоги при пептичній виразці шлунку та дванадцятипалої кишки, що затверджені в Україні наказом Міністерства охорони здоров'я № 613 від 03.09.2014 р., а також дані спеціальної літератури, у якій висвітлюються питання надання ефективної фармакотерапії хворим на виразкову хворобу шлунку. Аналіз асортименту препаратів здійснювався як за міжнародними непатентованими назвами (INN) у відповідності до різних рівнів АТС-класифікаційної системи (<http://compendium.com.ua/atc>), а також за торговими найменуваннями з урахуванням всіх форм випуску, що були зареєстровані в Україні на відповідний період часу. Аналіз змін показників I_p та I_g здійснювався за всіма торговими назвами препаратів, які були представлені на роздрібному фармацевтичному ринку України з 2013 року по червень 2018 року включно.

За результатами проведених досліджень нами встановлено наступне. Найбільше значення I_g середніх роздрібних цін спостерігалось у 2015 році (1,62), а найменше за даними попереднього 2014 року ($I_g = 1,08$). Зростання середніх роздрібних цін на 62,0% у 2015 році, порівняно з даними 2014 року обумовлено, на нашу думку, дією двох основних факторів. По-перше, у 2015 році в країні постерігалось знецінення національної валюти майже у 3 рази. Так, за даними Національного Банку України офіційний курс долара США станом на 10.01.2014 року дорівнював 799,3 гривень за 100 доларів США, а 01.06.2014 року вже 1177,5 гривень (приріс ланцюгового показника росту дорівнював 47,32%). Станом на 01.06.2015 року зазначений показник складав вже 2104,82, а 01.06.2016 року – 25414,16 гривень за 100 доларів США. З 2016 року на фінансовому ринку країни спостерігалось відносна стабілізація, яка опосередковано вплинула на цінову політику у сфері дистриб'юції та роздрібною реалізації противиразкових препаратів в Україні. Знецінення національної валюти

продовжувалось й далі, але темпи (%) зростання курсу американського долара уповільнилися, а фінансова політика у країні стала більш прогнозованою. Крім цього, вкрай низька купівельна спроможність більшості населення країни стимулювали операторів ринку до впровадження більш гнучкої цінової політики на фармацевтичному ринку. По-друге, національний фармацевтичний ринок в цілому, та за групою противиразкових препаратів у значній мірі, є залежним від імпорту ліків до країни. Тому, процес стрімкого знецінення національної валюти на фоні залежності фармацевтичного ринку від імпорту призвели до стрімкого зростання роздрібних цін на препарати, що використовуються у лікуванні виразки шлунку. Все зазначене, призвело до зростання середніх роздрібних цін на ліки в Україні в цілому та на противиразкові препарати зокрема. При цьому, слід зазначити, що темпи зростання середніх роздрібних цін мали по різних роках різні темпи.

Позитивним виглядає той факт, що вже у 2016 році спостерігалось зниження темпів зростання середніх роздрібних цін на противиразкові ліки в Україні. Так, $I_{p\text{ сеп}}$ середніх роздрібних цін дорівнював 1,17 але у наступному 2017 році, на ринку знову намітилась тенденція до зростання зазначеного показника до 1,19 (2017 порівняно з даними 2016 року) та 1,25 (2018 порівняно з даними 2017 року). Таким чином, можна стверджувати про наявність тенденції до планомірного зростання значень середніх роздрібних цін на препарати противиразкової дії упродовж 2015-2018 років. Характеризуючи зміни індексів середніх роздрібних цін по групам препаратів, можна стверджувати про таке. Найбільше зростання середніх роздрібних цін протягом всього періоду, що досліджувався спостерігалось за препаратами А02ВХ13-Альгінової кислоти ($I_{p\text{ сеп.}}=1,37$), а найменше – за препаратами А02ВС06-Декслансопразол ($I_{p\text{ сеп.}}=1,04$). В цілому за всім асортиментом противиразкових препаратів можна стверджувати про наявність тенденції до збільшення середніх роздрібних цін ($I_{p\text{ сеп.}}=1,23$). Виключенням є дані за препаратами А02АВ03-[Aluminium phosphate](#) у 2016 році ($I_p=0,92$) та у 2017 році ($I_p=0,98$), А02АВ10-[Combinations](#) у 2014 році ($I_p=0,98$), А02АД02-[Magaldrate](#) у 2014 ($I_p=0,99$), А02ВС01-[Omeprazole](#) у 2013 та 2014 роках (по $I_p=0,99$ відповідно) та А02ВХ03-[Pirenzepine](#) у 2016 року ($I_p = 0,94$), 2017 році ($I_p = 0,97$) та у 2018 році ($I_p = 0,98$). Слід зазначити, що лише по препаратах А02ВХ03-[Pirenzepine](#) спостерігалось планомірне зниження показників середніх роздрібних цін після того, як у 2015 році – їх збільшення у 2 та більше разів ($I_p = 2,33$).

Динамічний характер розвитку українського сегменту противиразкових препаратів, значне домінування імпортних ліків, монопольне положення окремих препаратів за INN та фармакотерапевтичних груп, планомірне зростання середніх роздрібних цін практично у 1,5 рази з 2015 року формує об'єктивні передумови для розробки та впровадження національної програми імпортозаміщення. Особливої актуальності ефективна реалізація зазначеної програми набуває по препаратах, що використовуються у лікуванні соціально значущих захворювань та тих, що мають значене соціально-економічне значення для ефективного розвитку держави та суспільства в цілому. Безумовним також є той факт, що вітчизняні виробники фармацевтичної продукції повинні зайняти більш активну позицію стосовно розширення асортименту противиразкових препаратів за рахунок препаратів рослинного походження, які мають вітчизняну сировину базу.